

Jana Dudová

SUBJEKTY EKOPOLITIKY AARHUSKÁ ÚMLUVA

Veřejná moc

- **Zákonodárná**
- **Soudní**
- **výkonná**

VEŘEJNOST

- Každý
- Děti a mládež
- Obyvatelstvo
- Politické strany
- Místní samospráva
- Nevládní organizace, zájmové skupiny , spolky
- Podnikatelé, investoři
- Finanční instituce
- Vědecká komunita
- Odborníci, znalci
- Média ...

Veřejnost – možnost každého...

...uplatnit

- Právo na život – právo na ochranu zdraví – právo na příznivé životní prostředí
- Právo shromažďovat se
- Právo sdružovat se
- Právo podílet se na správě věcí veřejných
- Právo podávat petice
- Právo postavit se na odpor
- Právo na právní ochranu ...

Formování veřejného mínění

- Odborníci, znalci, poradci, vědci
- Státní politika
- Investoři, podnikatelé, banky, pojišťovny
- Politické kampaně
- Média ...

Vliv jednotlivých subjektů na ekologickou politiku

- Nástroje právní, politické, morální...
- Medializace ekologických problémů a otázek
- Vzájemné vazby
- Střety názorů a zájmů
- Mezinárodní souvislosti
- Vliv EU a judikatury
- Vliv nadnárodních organizací a korporací

Vliv jednotlivých subjektů

- Priority vlády
- Environmentální koncepce?
- Resortní priority
- Odpadové hospodářství
- Zelená úsporám
- Adaptace na změny klimatu
- Ochrana občanských práv

Státní a komunální úroveň

- Stát – ekologické aspekty politiky
- Ministerstvo životního prostředí
- Ostatní ministerstva
- Na komunální úrovni: obec a kraj v samostatné i přenesené působnosti
- Specializované orgány

Specifické postavení některých dalších orgánů veřejné moci

- Veřejný ochránce práv
- Česká inspekce životního prostředí
- Krajské hygienické stanice
- Česká informační agentura životního prostředí – CENIA
- Agentura ochrany přírody
- Český hydrometeorologický ústav
- Státní zastupitelství
- Policie

Politické strany a hnutí

- Sdružení osob (právnícká osoba)
- Sdružování v politických stranách a v politických hnutích
- Výkon některých politických práv občanů, zejména práva účastnit se politického života společnosti a participovat na utváření zákonodárných sborů a volených orgánů územní samosprávy
- Přímá aktivní účast v politické soutěži
- Srov. spolky
- Registrace
- Písemný návrh, petice s podpisy, stanovy
- Veřejnoprávní kontrola
- Vysoká míra odlišnosti a problematická transparentnost jednotlivých stran a hnutí v politických programech

Právní postavení nevládních aktivit

- Před 1.1.2014 Občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, zájmová sdružení právnických osob
- Dle NOZ spolky (např. Český svaz ochránců přírody, Arnika, Děti Země, Greenpeace CZ, Hnutí Duha, Nesehnutí, Frank Bold (EPS)...
- Blíže viz http://www.mzp.cz/cz/nevladni_a_neziskove_organizace

Specifika tzv. zainteresované veřejnosti a Aarhuská úmluva

- Aarhuská úmluva sjednána 25. června 1998 v dánském městě Aarhus na konferenci ministrů životního prostředí regionu Evropské ekonomické komise OSN
- vstoupila v platnost 30. října 2001
- ČR ji ratifikovala na podzim roku 2004
- Stranami Úmluvy jsou všechny členské státy i EU
- přístup k informacím
- účast v rozhodovacích procesech
- ochrana a vymáhání práv
- <http://www.unece.org/env/pp/ratification.html>

Veřejnost v Aarhuské úmluvě

Veřejnost jako partner veřejné správy s právem:

- I. získávat srozumitelné informace o životním prostředí,
- II. účastnit se rozhodování a
- III. mít zajištěnu právní ochranu.

Přístup k informacím

- Právo vědět
- Informace o životním prostředí - stav životního prostředí a jeho složek: vzduchu, vody, půdy, krajiny, přírodních stanovišť, atd.
- Vlivy na životní prostředí, např. u chemických látek, hluku, záření, radiace, emisí, atd.
- Plány, programy, implementované politiky, právní předpisy, ekonomické analýzy
- Stav lidského zdraví, veřejné bezpečnosti a životních podmínek
- Stav kulturních památek a budov, které mohou být ovlivněny stavem životního prostředí
- Aktivní i pasivní zpřístupňování informací
- Odmítnutí poskytnutí informací
- Vymezené okruhy případů

Účast veřejnosti v rozhodovacích procesech

- Poskytování včasných, přesných a správných informací k zaujetí postoje
- Účast veřejnosti od počátku rozhodovacího procesu
- Možnost vyjádřit se
- Předem stanovený časový rámec rozhodovacího procesu
- Zohlednění postojů veřejnosti v konečném rozhodnutí nebo zdůvodnění nezohlednění

Přístup k právní ochraně

- Domáhání se prosazování práv u nezávislého a nestranného orgánu
- Právní ochrana přístupu k informacím
- Právní ochrana účasti veřejnosti
- Právní ochrana životního prostředí „obecně“

Zajištění

- Přístupnosti soudní ochrany
- Přiměřené a účinné nápravy
- Čestnosti, spravedlivosti a včasnosti přezkumných postupů
- Možnosti obrany bez vysokých nákladů
- Rozhodnutí v písemné formě a veřejně dostupných
- Informovanosti o možnostech právní ochrany

Veřejnost a Aarhuská úmluva

- **Veřejností** se rozumí jedna nebo více fyzických či právnických osob (alt: , jejich sdružení, organizací či skupin).
- **Zainteresovaná (dotčená) veřejnost** je veřejnost, která je nebo může být dotčena ve svých právech, povinnostech či zájmech činností (alt. výkonem veřejné správy) orgánů ochrany životního prostředí podle tohoto, případně zvláštního zákona. V případě občanských sdružení a obecně prospěšných organizací , jejichž předmětem činnosti je ochrana životního prostředí nebo udržitelný rozvoj (dále jen "nevládní organizace") se má za to, že jsou činností (alt.: výkonem veřejné správy) orgánů ochrany životního prostředí dotčeny ve svých zájmech.

Subjekty: ekologické spolky

- dosavadní soudní interpretace vylučovala z okruhu subjektů práva na příznivé životní prostředí právnické osoby, tj. i ekologické nevládní organizace (ekologické spolky). **Ústavní soud v r. 1998 judikoval, že právnické osoby nemohou být ovlivněny stavem životního prostředí a proto nemohou být nositeli hmotného práva na příznivé životní prostředí, ale pouze příslušných procesních práv.** Tento způsob výkladu byl následován ostatními českými soudy

Účast veřejnosti na rozhodovacích procesech v aplikační praxi

- **Nerovný přístup fyzických a právnických osob do správních a soudních řízení s environmentálním obsahem.** Ekologické nevládní organizace mají především díky zákonu č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, přístup do řady správních řízení týkajících se zájmů ochrany přírody (a to i do řízení vedených podle jiných zákonů, než zákona č. 114/1992 Sb.). Na druhou stranu ostatní, zejména fyzické osoby, se zpravidla mohou stát účastníky řízení pouze na základě dotčenosti svých vlastních subjektivních práv. Tato dotčenost subjektivních práv se vykládá převážně restriktivně, tj. obvykle je uznána pouze u vlastníků nemovitostí ležících v místě, kterého se řízení týká.

Účast veřejnosti na rozhodovacích procesech v aplikační praxi v ČR

- v ČR je velký počet ekologických nevládních organizací, které jsou ochotny a schopny vystupovat na ochranu životního prostředí, ale nemnoho jednotlivců, kteří by byli ochotni (např. v roli vlastníků pozemků) podstupovat dlouhotrvající a náročná správní a soudní řízení ve prospěch ochrany životního prostředí.

Nález I.ÚS 59/14

- Nejvyšší správní soud v několika případech počínaje r. 2010 přiznal ekologickým nevládním organizacím postavení subjektu .
- Průlomový je **nález Ústavního soudu I. ÚS 59/14 ze dne 30. 5. 2014**, který řeší otázku aktivní žalobní legitimace ekologických spolků k podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy, v daném případě územního plánu. Ta doposud v českém právu nebyla přiznávána, přestože takový požadavek vyplývá z tzv. Aarhuské úmluvy, která se týká účasti veřejnosti v rozhodování o otázkách životního prostředí a kterou je ČR vázána.

Nález I.ÚS 59/14

- V tomto judikátu se Ústavní soud vyjádřil rovněž k otázce subjektů ústavního práva na příznivé životní prostředí. Konstatoval, že
- ***"Skutečnost, že občan dá přednost prosazování svého zájmu formou sdružení se s jinými občany, nelze přičítat k jeho tíži. S ohledem na výše popsany vývoj mezinárodních závazků České republiky, unijního práva i na zákonnou úpravu postavení spolků zaměřených na ochranu přírody a krajiny lze považovat za překonanou starší praxi Ústavního soudu ve vztahu k aktivní legitimaci spolků zastupovat zájmy svých členů na ochraně jejich práva na příznivé životní prostředí, vyjádřenou v usnesení ze dne 6. 1. 1998 sp. zn. I. ÚS 282/97. Fyzické osoby, pokud se sdruží do občanského sdružení (spolku), jehož účelem podle stanov je ochrana přírody a krajiny, mohou své právo na příznivé životní prostředí, zakotvené v čl. 35 Listiny, realizovat i prostřednictvím tohoto spolku."***
(odst. 26)

Nález I.ÚS 59/14

- docenění role ekologických spolků v občanské společnosti:
- *"[S]právní soudy posoudily případ jen z hlediska (obecně pojaté) aktivní legitimace navrhovatele a opíraly se mj. o judikaturu, jež vnímá občanská sdružení s účelem spočívajícím v ochraně přírody a krajiny jako "ekologické iniciativy". Takové označení, nepostrádající pejorativní nádech, mylně implikuje pouhou aktivistickou a vedlejší roli, kterou by snad občanská sdružení tohoto typu měla ve vztahu k soudním řízením sehrávat. Občanská sdružení (spolky), jež jsou rovnocenným subjektem práva, však jsou též významným a navýsost demokratickým prvkem občanské společnosti. Není korektní odsoudit spolek k neformální, potřebná oprávnění postrádající, roli při prosazování jeho zájmů. Je naopak nejen legitimní, ale i legální, aby měl možnost brát se i v řízení o návrhu na zrušení územního plánu za ty společné zájmy občanů, které považuje za oprávněné."*
(odst. 28-29)

Praktický příklad

- **Veřejnost má zájem se podílet na rozhodování o trase dálnice, příp. vyjádřit svůj nesouhlas s touto aktivitou...**

Právo na informace

Postavení veřejnosti při tvorbě ÚP

Posuzování vlivů na ŽP

Pozice účastníka správního procesu

Ostatní možnosti...